

Ankara'da Ruh Sağlığı ve Eğitimi İle İlgilenen Kurumlarda Benimsenen Psikolojik Danışma Kuramları, İlişki İlkeleri ve Teknikleri

Oya G. ERSEVER*

ÖZET

Bu araştırma, Ankara'da ruh sağlığı ve eğitimi ile ilgilenen kurumlarda çalışan psikolog, psikolojik danışman ve psikiyatristlerin benimsedikleri kuramlar (yaklaşımlar), ilişki ilkeleri ve teknikleri belirlemek amacı ile yapılmış betimsel bir araştırmadır. Bilgiler, araştırmacı tarafından geliştirilen "Bilgi Toplama Formu" ile toplanmıştır. Her üç meslek grubu mensuplarının benimsedikleri yaklaşımlar, ilişki ilkeleri ve tekniklerinin sayısı ve yüzdeleri belirlenmiş ve yüzdeler arası farkın önem kontrolleri t-testi ile yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ruh sağlığı ile ilgilenen kurumlar; psikolojik danışma kuramları, ilişki ilkeleri ve teknikleri; psikologlar, psikolojik danışman ve psikiyatristler.

SUMMARY

This research was aimed to identify the utilization of psychological orientation in terms of counseling theories, relationship principles and techniques by psychologist, counselors and psychiatrists who have been working in the different institutions related to mental health and its education in Ankara. The necessary data was collected by the "Information Inquiry Form" which is developed by the researcher. Members' preferences of three professional groups in the utilization of counseling theories, relationship principles and techniques were determined as numbers and proportions. The differences between proportions of significant differences between different professional group members have been controlled by t-test at 0.05 significant level.

Key Words: Institutions related to mental health and its education, counseling theories, relationship principles and techniques, psychologists, counselors and psychiatrists.

* Doç. Dr.; H.Ü. Eğitim Fakültesi Psi. Dan. Ve Reh. Bilim Dalı Öğretim Üyesi.

GİRİŞ

Ankara'da çeşitli ruh sağlığı ve eğitimi ile ilgilenen değişik kurumlarda çalışan psikolog, psikolojik danışman ve psikiyatristlerin rol tanımları açık seçik olmadığından psikolojik yardım hizmetleri sunarken aralarındaki farklılıklara rağmen kaçınılmaz olarak bazı binişiklikler de görülmektedir. Bu yüzden bu araştırmaya, Ankara'da ruh sağlığı ve eğitimi ile ilgilenen kurumlarda çalışan psikolog, psikolojik danışman ve psikiyatristler tarafından bireyin ruh sağlığının korunmasında benimsenen kuramlar (yaklaşımlar), ilişki ilkeleri ve tekniklerin belirlenmesi amacı ile başlanılmıştır. Kullanılan yaklaşım ilke ve teknikler açısından her üç meslek grubu mensupları arasında benzerliklerin, binişikliklerin ve farklılıkların ortaya konulması meslek gruplarının birbirlerini tanıması ve anlaması açısından önemlidir.

Gereç ve Yöntem:

Bu çalışma betimsel bir araştırma niteliğinde olup gerekli bilgiler araştırmacı tarafından geliştirilen "Bilgi Toplama Formu" ile toplanmıştır. Bilgi Toplama Formu Ankara'da çeşitli ruh sağlığı kurumlarında çalışan psikolog, psikolojik danışman ve psikiyatristlere uygulanmıştır. Bilgiler "Ankara'da Ruh Sağlığı ve Eğitimi ile İlgilenen Kurumlarda Yapılan Betimsel Bir Araştırma" başlıklı çalışmanın yapıldığı sırada toplanmıştır. (Bakınız: Ersever, 1988)

Üç ayrı meslek grubu tarafından bireyin ruh sağlığının korunmasında benimsenen yaklaşımları, ilişki ilkeleri ve teknikleri kullananların sayısı ve yüzdeleri belirlendikten sonra bağımsız gruplar için yüzdeler arası farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmıştır. Önemlilik düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Sayı hanesindeki 5'den küçük rakamlara t-testi uygulanmamış, sadece 5'den büyük rakamlarla çalışılmıştır.

Meslek Gruplarının Tanımları:

Bu araştırmada psikolog kelimesi psikoloji bölümlerinden mezun olanlar için kullanılmıştır. Yüksek lisansı ve doktorası olan psikologlar klinik psikologlardır. Psikolojik danışman kelimesi genelde Eğitim Fakültelerine bağlı Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalından veya Psikolojik Danışma ve Rehberlik bilim Dalından mezun olan ve yüksek lisans ile doktora derecesi olanlar için kullanılmıştır. Psikiyatrist kelimesi ise Tıp Fakülteleri Psikiyatri Bölümlerinden uzman doktor ve öğretim üyesi ünvanını alanlar için kullanılmıştır.

Evren:

Evreni Ankara'da ruh sağlığı ve eğitimi ile ilgilenen çeşitli kurumlarda çalışan psikolog, psikolojik danışman ve psikiyatristler oluşturmaktadır. Bu araştırmada evrenin tümü ile çalışılmıştır. Araştırma kapsamına giren üç meslek grubundaki bireylere verilen 85 bilgi formundan 68'i değerlendirilmiştir. 17 form usulüne uygun doldurulmadığından ya da boş geri verildiğinden değerlendirmeye alınmamışlardır. Psikolojik hizmetlere ilişkin bilgi toplama formu aşağıda

belirtilen kurumlarda çalışan 16 danışman, 36 psikolog, 16 psikiyatrist olmak üzere toplam 68 kişiye uygulanmıştır. (Bkz: Tablo 1)

Tablo: 1
Araştırmaya Alınan Meslek Gruplarının Öğrenim Durumları ile Mezun Oldukları Eğitim Kurumlarına Göre Dağılımı

Meslek Grupları	Psiko log			Psi. Dan.		Psikiyatrist		
	Li	YL	Dr	YL	Dr	Uz.Dr.	Öğ. Üye.	Top.
Öğrenim Durumları
Mezun Olunan Eğitim Kurumları
A.Ü. Tıp Fakültesi	-	-	-	-	-	3	4	7
A.Ü. Eğitim Bil. Fak.	1	1	-	1	2	-	-	5
A.Ü. Dil-Tar. Cog. Fak.	1	2	-	-	-	-	-	3
Boğaziçi Üniversitesi	-	-	-	1	-	-	-	1
E.Ü. Tıp Fakültesi	-	-	-	-	-	1	-	1
H.Ü. Tıp Fakültesi	-	-	-	-	-	3	3	6
H.Ü. Psikoloji Bölümü	11	10	4	-	-	-	-	25
H.Ü. Psi. Dan. Ve Reh. Bil. Dalı	-	-	-	5	5	-	-	10
İ.Ü. Tıp Fakültesi	-	-	-	-	-	1	-	1
ODTÜ Psikoloji Bölümü	4	-	-	-	-	-	-	4
Yurtdışı	-	-	2	1	1	1	-	5
Toplam	17	11	8	8	8	9	7	68
Genel Toplam		36				16		68

Uygulama Yapılan Kurumlar (Evren):

1. Ankara Üniversitesi,

- a. Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı,
- b. Mediko-Sosyal Merkezi,
- c. Eğitim Bilimleri Fakültesi,

2. Etimesgut Yetiştirme Yurdu,

3. Gazi Yetiştirme Yurdu,

4. Gazi Üniversitesi,

- a. Mesleki Eğitim Fakültesi,
- b. Mediko-Sosyal Merkezi,
- c. Tıp Fakültesi Trafik Hastanesi,

5. Gülhane Askeri Tıp Akademisi Psikiyatri Anabilim Dalı

6. Hacettepe Üniversitesi,

- a. Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı,
- b. Mediko-Sosyal Merkezi, (Merkez kampüsü),

- c. Mediko-Sosyal Merkezi, (Beytepe kampüsü),
- d. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı,
- e. Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksek Okulu,
- f. Çocuk Ruh Sağlığı Bölümü,

7. Kredi Yurtlar Kurumu,
8. Numune Hastanesi Psikiyatri Kliniği,
9. Onkoloji Hastanesi (Etimesgut),
10. Rehberlik ve Araştırma Merkezi,
11. Ruh Sağlığı Dispanseri,
12. Ruh Sağlığı Danışma Bürosu,
13. Sosyal Sigortalar Kurumu Dışkapı Hastanesi.

Bulgular:

Her üç meslek grubunun benimsediği yaklaşım, ilke ve teknikleri kullananların sayısı ve yüzdeleri tablo 2a'da ve tablo 2b'de gösterilmiştir. Psikolog (lisans, yüksek lisans, ve doktora), Psikolojik danışman (yüksek lisans, ve doktora), psikiyatris (Uzman Dr., ve üstü) meslek grupları ile ilgili detaylı toplanan bilgiler 5'den küçük sayıları azaltmak ve tablo 2a ile tablo 2b'yi basılmaya elverişli hale getirmek amacı ile birleştirilerek her bir meslek grubu için genel bir sayı ve yüzde verilmiştir. Tablo 2a ve tablo 2b'de görülen 5'den küçük sayılar istatistiksel işleme tabi tutulmamışlardır.

Psikolog ve psikiyatristlerin psikanalitik yaklaşım içinde yer alan direnmenin analizi tekniğini kullanma yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmıştır. İki yüzde arasındaki fark önemsizdir. ($P>0.05$) Her iki meslek grubu mensuplarının az bir oranı, direnmenin analizi tekniğini kullanmaktadır.

Psikanalitik yaklaşım içinde yer alan transferansın yorumu tekniğini kullanan psikiyatrist ve psikolojik danışmanların bu tekniği kullanma yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve iki yüzde arasında önemli bir fark bulunmamıştır. ($P>0.05$) Her iki meslek grubu mensuplarının, üçte bir oranı transferansın yorumu tekniğini kullanmaktadır.

Psikanalitik yaklaşım içinde yer alan yorum tekniğini kullanma yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve iki yüzde arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. ($P> 0.05$) Her iki meslek grubu mensuplarının yaklaşık olarak yüzde 50'sinin, yorum tekniğini kullandığı söylenebilir.

Tablo: 2a

Meslek Gruplarına Göre Bireyin Ruh Sağlığının Korunmasında Benimsenen Yaklaşım, İlke ve Teknikleri Kullanma Sayı ve Yüzdeleri**

Meslek Grupları	Psikologlar (Toplam 36)		Psik. Dan. (Toplam 16)		Psikiyatristler (Toplam 16)	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Bireyin ruh sağlığının korunmasında ve tedavisinde benimsenen yaklaşım, ilişki ilkeleri ve kullanılan teknikler						
PSİKOANALİTİK YAKLAŞIM	-	-	2*	12.50	7	43.75
Psikoanalitik Yaklaşım teknikleri	-	-	-	-	-	-
Serbest Çağrışım (free association)	5	13.88	3*	18.75	2*	12.50
Direnmenin analizi ve yorumu	5	13.88	3*	18.75	6	37.50
Rüyaların yorumu (dream analysis)	-	-	2*	12.50	5	31.25
Transferans'ın yorumu	3*	8.33	5	31.25	6	37.50
Yorum	2*	5.55	7	43.75	8	50.00
YAŞANTISAL-İLİŞKİSEL YAKLAŞIM	-	-	1*	6.25	-	-
İnsancıl-varoluşsal yaklaşım	10	27.77	11	68.75	8	50.00
Danışandan hız alan yaklaşım	15	41.66	14	87.50	3*	18.75
Gestalt yaklaşımı	5	13.88	9	56.25	2*	12.50
Yaşantısal-İlişkisel yak. İlişki İlkeleri	-	-	-	-	-	-
Badaşım (congruance)	11	30.55	15	93.75	3*	18.75
Saydımlık (genuineness)	16	44.44	15	93.75	3*	18.75
Koşulsuz olumlu ilgi	16	44.44	15	93.75	6	37.50
Empatik Anlayış (empathic understanding)	21	58.33	15	93.75	12	75.00
Koşulsuz kabul (unconditional acceptance)	15	41.66	13	81.25	5	31.25
Yaşantısal-İlişkisel Yak. İlişki İlkeleri	-	-	-	-	-	-
Basit Onaylama	20	55.55	14	87.50	10	62.50
Duyguları yansıtma	19	52.77	15	93.75	12	75.00
İçeriği yansıtma	15	41.66	15	93.75	10	62.50
Anlam yansıtma (duygu ve içeriği yansıtma)	17	47.22	13	81.25	10	62.50
Özetleme	20	55.55	16	100.0	10	62.50
Yüzleştirme	24	66.66	13	81.25	9	56.25
Diyalog oyunu (the game of dialog)	4*	11.11	6	37.50	1*	6.25
Abartma tekniği (the exaggeration game)	6	16.66	4*	25.00	4*	25.00
Sorumluluğu yüklenme	7	19.44	5	31.25	3*	18.75
Hislerinizle kalmız (staying with the fillings)	4*	11.11	7	43.75	1*	6.25
Bir sırım var (I have a secret)	1	2.77	4	25.00	1*	6.25
Yansıtma (projection)	10	27.77	6	37.50	5	31.25
Tersine çevirme (Reversal tech.)	3*	8.33	3*	18.75	2*	12.50
Tekrarlama oyunu (rehearsal game)	6	16.66	2*	12.50	2*	12.50
Rüya analizi (dream work)	-	-	2*	12.50	2*	12.50
Dönüşümler yapma (making the rounds)	-	-	2*	12.50	1*	6.25

Tablo: 2b (Tablo 2a'nın devamı.)

DAVRANIŞSAL YAKLAŞIM	-	-	-	-	-	-
Davranışçı yaklaşımın teknikleri	1*	2.77	3*	18.75	-	-
Sistematiik duyarısızlaştırma	18	50.00	5	31.25	5	31.25
Söndürme (implosive tech. flooding)	7	19.44	3*	18.75	3*	18.75
Kaçınma (aversion)	4*	11.11	2*	12.50	1*	6.25
Atılğanlık eğitimi (assert. Train.)	14	38.88	10	62.50	6	37.50
Operant şartlanma (operant cond.)	7	19.44	1*	6.25	3*	18.75
Olumlu pekiştirme	13	36.11	8	50.00	3*	18.75
Davranışçı şekillendirme	12	33.33	5	31.25	1*	6.25
Aralıklı pekiştirme	12	33.33	7	43.75	1*	6.25
Sönme-Söndürme	7	19.44	2*	12.50	-	-
Modellik etme (modeling methods)	10	27.77	7	43.75	4*	25.00
Akılcı-duygusal yak.(Rational-Emotive therapy)	3*	8.33	3*	18.75	1*	6.25
Teknikler	-	-	-	-	-	-
ABCD analizi	1*	2.77	2*	12.50	-	-
Ev ödevi (homework)	10	27.77	7	43.75	2*	12.50
Kitap tavsiyesi (bibliotherapy)	7	19.44	6	37.50	4*	25.00
Rol yapma (role playing)	8	22.22	6	37.50	1*	6.25
Öykü anlatma	6	16.66	3*	18.75	2*	12.50
Telkin (suggestion)	8	22.22	3*	18.75	6	37.50
Münakaşa ve ikna etme	10	27.77	3*	18.75	4*	25.00
Transactional analiz yaklaşımı	1*	2.77	1*	6.25	1*	6.25
Transactional analizin teknikleri	-	-	-	-	-	-
Yapı analizi (structural analysis)	1*	2.77	2*	12.50	-	-
Boş iskemle (empty chair)	1*	2.77	7	43.75	1*	6.25
Rol yapma (role playing)	1*	2.77	6	37.50	1*	6.25
Oyunların analizi (ana. Of games)	1*	2.77	1*	6.25	-	-
Yaşam tablosu analizi	-	-	3*	18.75	-	-
Öğretici metotlar (didactic meth.)	-	-	3*	18.75	1*	6.25
Transactional analiz	2*	5.55	3*	18.75	1*	6.25
Gerçeklik yaklaşım (reality therapy)	2*	5.55	2*	12.50	1*	6.25
Gerçeklik yaklaşımın teknikleri	-	-	-	-	-	-
Şimdiki dav. üzerine odaklaşma	12	33.33	12	75.00	10	62.50
Danışanın kendi dav. kendi değer.	14	38.88	11	68.75	8	50.00
Dan. kendisi için sor. dav. plan.	14	38.88	11	68.75	6	37.50
Sözleşme (commitment)	8	22.22	9	56.25	4*	25.00
Özur kabul etmeme	4*	11.11	5	31.25	1*	6.25

Yaşantısai-ilişkiisel yaklaşımlar içinde yer alan İnsancil-varoluşsal yaklaşımı kullanan üç meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve yüzdeler arasındaki bazı faklar önemli bulunmuştur. (P<0.05) Psikiyatrist ve psikolojik danışmanların bu yaklaşımı psikologlardan daha fazla benimseyip kullandıkları ortaya çıkmıştır. Psikiyatrist ve psikolojik danışmanların yüzdeleri arasındaki fark ise önemsiz bulunmuştur (P> 0.05).

Yaşantısal-İlişkisel yaklaşımlar içinde yer alan danışandan hız alan yaklaşımı kullanan her üç meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve yüzdeler arasındaki farklar önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$) Psikolojik danışmanların bu yaklaşımı diğer iki meslek grubu üyelerinden daha fazla benimsedikleri belirlenmiştir. İkinci sırada yer alan psikologlardan danışandan hız alan yaklaşımı benimseyenlerin yüzdesi psikiyatristlere nazaran daha fazladır.

Yaşantısal-İlişkisel yaklaşımlar içinde yer alan Gestalt yaklaşımını kullanan psikolog ve psikolojik danışmanların yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve iki yüzde arasındaki fark önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$) Psikolojik danışmanların büyük bir yüzdesinin (% 93.75) bağdaşım ilkesini diğer iki meslek grubundan çok kullandığı anlaşılmıştır.

İlişki ilkelerinden saydamlık ilkesini kullanan psikolog ve psikolojik danışmanların yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve iki yüzde arasındaki fark önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$) Psikolojik danışmanların büyük bir yüzdesinin (% 93.75) saydamlık ilkesini diğer iki meslek grubundan çok kullandıkları görülmüştür.

İlişki ilkelerinden koşulsuz olumlu ilgi ilkesini kullanan her üç meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve yüzdeler arasındaki farklardan bazıları önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$) Psikolojik danışmanların büyük bir yüzdesinin (% 93.75) koşulsuz olumlu ilgi ilkesini diğer iki meslek grubundan çok kullandıkları tespit edilmiştir. Psikolog ve psikiyatristlerin yüzdeleri arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. ($P > 0.05$)

İlişki ilkelerinden empatik anlayış ilkesini kullanan her üç meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farklar önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$) Psikolojik danışmanların (% 93.75) ve psikiyatristlerin (% 75) bu ilkeyi psikologlara nazaran daha fazla kullandıkları görülmüştür.

İlişki ilkelerinden koşulsuz kabul ilkesini kullanan her üç meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve yüzdeler arasındaki bazı farklar önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$) Psikolojik danışmanların koşulsuz kabul ilkesini psikolog ve psikiyatristlerden daha fazla kullandıkları ortaya çıkmıştır. Psikolog ve psikiyatristlerin yüzdeleri arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($P > 0.05$).

Sözel tekniklerin basit onaylama tekniğini kullanan üç meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve psikolog ile psikolojik danışmanlar ve psikiyatrist ile psikolojik danışmanların yüzdeleri arasındaki farklar önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$) Psikolog ve psikiyatristlerin yüzdeleri arasındaki farklar ise önemli bulunmamıştır. ($P > 0.05$) Psikolojik danışmanların basit onaylama tekniğini diğer her iki meslek grubundan daha fazla kullandığı belirlenmiştir.

Sözel tekniklerden duyguları yansıtma tekniğini kullanan üç meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve psikolojik danışmanlar ile psikologların yüzdeleri arasındaki fark önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$) Psikolojik danışmanların duyguları yansıtma tekniğini diğer iki meslek grubuna nazaran daha fazla kullandığı gözlenmiştir.

Sözel tekniklerden içeriği yansıtma tekniğini kullanan üç meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve psikolog ile psikolojik danışmanların yüzdeleri arasındaki fark önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$) Psikolojik danışmanların psikologlara göre içeriği yansıtma tekniğini daha fazla kullandığı ortaya çıkmıştır. Kullanma yüzdeleri açısından ikinci sırada psikiyatristler sonra da psikologlar gelmektedir.

Sözel tekniklerden anlam yansıtma (duygu ve içeriği aynı cümlede yansıtma) tekniğini kullanan üç meslek mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve psikolog ile psikolojik danışmanların yüzdeleri arasındaki fark önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$) Psikolojik danışmanların psikologlara nazaran anlamı yansıtma tekniğini daha fazla kullandıkları görülmüştür. Kullanma yüzdeleri açısından ikinci sırada psikiyatristler daha sonra da psikologlar gelmektedir.

Sözel tekniklerden özetleme tekniğini kullanan üç meslek mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve psikolog ile psikolojik danışmanların ve psikolojik danışmanlar ile psikiyatristlerin yüzdeleri arasındaki fark önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$) Psikolog ve psikiyatristlerin yüzdeleri arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. ($P > 0.05$) Psikolojik danışmanların tümünün psikolog psikiyatristlerin yüzde ellisinin özetleme tekniğini kullandıkları belirlenmiştir.

Sözel tekniklerden yüzleştirme tekniğini kullanan üç meslek mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve psikolojik danışmanlar ile psikiyatristlerin yüzdeleri arasındaki fark önemli bulunmuştur. ($P > 0.05$) Psikolog ile psikolojik danışmanların ve psikolog ile psikiyatristlerin yüzdeleri arasında önemli farklar bulunmamıştır. ($P > 0.05$) Psikolojik danışmanların psikolog psikiyatristlere göre yüzleştirme tekniğini daha fazla kullandıkları görülmüştür.

Gestalt tekniklerinden yansıtma (projection) tekniğini kullanan üç meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve yüzdeler arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. Üç meslek grubu mensupları da az olarak bu tekniği kullanmaktadırlar.

Davranışçı yaklaşım tekniklerinden sistematik duyarsızlaştırma tekniğini kullanan üç meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve psikolog ile psikolojik danışmanların ve yine psikolog ile psikiyatristlerin yüzdeleri arasındaki fark önemli bulunmuştur. Bu tekniği psikologlar diğer iki meslek grubundan daha fazla kullanmaktadırlar. Psikolojik danışman ile psikiyatristlerin yüzdeleri arasındaki fark önemsiz bulunmuştur ($P > 0.05$).

Davranışçı yaklaşım içinde yer alan atılganlık eğitimini kullanan üç meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve psikolog ile psikolojik danışmanların ve psikolojik danışmanlar ile psikiyatristlerin yüzdeleri arasındaki fark önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$) Psikolojik danışmanlar atılganlık eğitimini diğer meslek gruplarından daha fazla kullanmaktadırlar. Psikolog ile psikiyatristlerin yüzdeleri arasındaki fark önemsiz bulunmuştur.

Davranışçı yaklaşım içinde yer alan olumlu pekiştirmeyi kullanan iki meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve psikolog ile psikolojik danışmanların yüzdeleri arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. ($P>0.05$) Her iki meslek grubu elemanları da içte bir oranında olumlu pekiştirmeyi kullandıkları anlaşılmıştır. Psikiyatristlerin ise olumlu pekiştirmeyi çok az kullandıkları görülmüştür.

Davranışçı yaklaşım içinde yer alan davranışı şekillendirmeyi kullanan iki meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve iki yüzde arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. ($P>0.05$) Psikolog ile psikolojik danışmanların yüzde 30-32 oranında davranışı şekillendirmeyi benzer ölçülerde kullandıkları belirlenmiştir. Psikiyatristler ise bu tekniği çok az kullanmaktadırlar.

Davranışçı yaklaşım içinde yer alan aralıklı pekiştirmeyi kullanan psikolog ve psikolojik danışmanların yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve iki yüzde arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. ($P>0.05$) Psikolog ve psikolojik danışmanların % 35 gibi bir oranının bu tekniği kullandığı, psikiyatristler içinde yalnızca bir kişinin bu tekniği kullandığı anlaşılmıştır.

Davranışçı yaklaşım içinde yer alan sönme ve modellik etmeyi kullanan psikolog ve psikolojik danışmanların yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve iki grup arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. ($P>0.05$) İki meslek grubunun mensupları sönmeyi yaklaşık olarak %15, modellik etmeyi ise %35 oranında kullanmaktadırlar. Psikiyatristlerin ise sönmeyi hiç kullanmadıkları görülmüştür.

Davranışsal yaklaşım içinde yer alan akılcı-duygusal yaklaşımın tekniklerinden ev ödevini kullanan psikolog ve psikolojik danışmanların yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve iki grup arasındaki fark önemli çıkmamıştır. ($P>0.05$) Her iki meslek grubunun da yaklaşık olarak %35'i ev ödevleri vermektedirler.

Akılcı-duygusal yaklaşım içinde yer alan kitap tavsiyesini kullanan psikolog ve psikolojik danışmanların yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve iki grup arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. ($P>0.05$) Her iki meslek grubunun az miktarda kitap tavsiyesinde bulunduğu anlaşılmıştır.

Rol yapma tekniğini kullanan psikolog ve psikiyatristlerin yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve iki grup arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. ($P>0.05$) Her iki meslek grubu az miktarda rol yapmayı kullanmaktadır.

Akılcı-duygusal yaklaşım tekniklerinden telkini kullanan psikolog ve psikiyatristlerin yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve iki grup arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. ($P>0.05$) Her iki meslek grubu mensuplarının % 20 gibi bir oranı telkini kullanmaktadır.

Gerçeklik yaklaşımı içinde yer alan şimdiki davranışlar üzerinde odaklaşmayı kullanan üç meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve psikolojik danışmanların ve psikiyatristlerin, psikologlarla karşılaştırılan yüzdeleri arasındaki fark önemli bulunmuştur. ($P<0.05$) Psikolojik danışman ve psikiyatristlerin, psikologlara nazaran şimdiki

davranışlar üzerinde odaklaşmayı daha çok kullandıkları anlaşılmıştır. Psikolojik danışman ve psikiyatristlerin yüzdeleri arasındaki fark ise önemsiz bulunmuştur ($P>0.05$).

Gerçeklik yaklaşımı içinde yer alan danışanın kendi davranışlarını kendisinin değerlendirmesine olanak tanınmasında her üç meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve yüzdeler arasındaki fark önemli bulunmuştur. ($P<0.05$) Psikolojik danışman ve psikiyatristler, psikologlara nazaran danışanın kendi davranışlarını kendisinin değerlendirmesine daha çok yer vermektedirler. Psikolojik danışman ve psikiyatristlerin yüzdeleri arasındaki fark ise önemsiz bulunmuştur ($P>0.05$).

Gerçeklik yaklaşımı içinde yer alan danışanın kendisi için sorumlu davranışlar planlamasına olanak tanınmasında her üç meslek grubu mensuplarının yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve psikolojik danışmanların yüzdesi ile psikiyatrist ve psikologların yüzdeleri arasındaki fark önemli bulunmuştur. ($P<0.05$) Psikolojik danışmanların psikiyatristler ve psikologlara nazaran danışanın kendisi için sorumlu davranışlar planlamasına daha çok olanak tanıdığı ortaya çıkmıştır. Psikolog ve psikiyatristlerin yüzdeleri arasındaki fark ise önemsiz bulunmuştur ($P>0.05$).

Gerçeklik yaklaşımı içinde yer alan danışanın hangi davranışını değiştirmek istediği konusunda sözleşme yapılmasını benimseyen psikologların ve psikolojik danışmanların yüzdeleri arasındaki farkın önem kontrolü t-testi ile yapılmış ve iki grup yüzdesi arasındaki fark önemli bulunmuştur. ($P<0.05$) Psikolojik danışmanlar psikologlara nazaran danışanla daha çok sözleşme yapmaktadırlar.

Tartışma:

Psikolog (lisanslı, yüksek lisans ve doktora), psikolojik danışman (yüksek lisans ve doktora) ve psikiyatrist (uzman Dr. ve öğretim üyesi) meslek grupları ile ilgili benimsenen yaklaşımları, ilkeleri ve teknikleri kullanma sayı ve yüzdeleri ile ilgili detaylı toplanan bilgiler 5'den küçük sayıları aza indirmek, böylece istatistiksel işlemlerin yapılmasına olanak sağlamak ve Tablo 2a ile Tablo 2b'yi basılmaya elverişli hale getirmek amacı ile kendi içlerinde birleştirilerek her bir meslek grubu için genel bir sayı ve yüzde verilmiştir.

Aşağıdaki paragraflarda bireysel psikolojik danışma ve meslek grupları içindeki farklı eğitim grupları dikkate alınarak bulguların tartışılmasına yer verilecektir.

Lisanslı psikologlarda ilişki ilkeleri içinde, empatik anlayış (% 55) birinci sırada yer almakta, saydamlık (% 45) ve koşulsuz kabul (% 45) onu izlemektedir. En çok kullanılan teknikler sırasıyla basit onaylama (% 91), yüzeleştirme (% 82) ve özetlemedir (% 64). Lisanslı psikologların ortalama olarak danışandan hız alan yaklaşımı (% 54) benimsedikleri, psikoanalitik yaklaşım ve transactional analiz (% 9) yaklaşımlarını ise çok az kullandıkları söylenebilir.

Yüksek lisanslı psikologlar insancıl - varoluşsal (% 45) ve danışandan hız alan (% 45) yaklaşımları benimsediklerini belirtmektedirler. Diğer yaklaşımlar tüm olarak benimsenmemekle birlikte teknikleri kullanılmaktadır. En çok benimsenen

ilişki ilkesi empatik anlayış (% 73) olmakta, koşulsuz olumlu ilgi (% 45), saydamlık (% 45), koşulsuz kabul (% 45) onu izlemektedir.

Yaşantısal-ilişkisel yaklaşımlara ait teknikler içinde en çok benimsenen teknikler yüzleştirme (% 82), özetleme (% 64), duyguları yansıtma (% 64) olmuş, bunu içeriği yansıtma (% 55) izlemiştir. Davranışçı yaklaşımın tekniklerinden sistematik duyarsızlaştırma (% 82) uzman psikologların en çok kullandıkları teknik olmaktadır.

Doktoralı Psikologların en çok benimsediği ilişki ilkeleri içinde empatik anlayış (% 88) başta gelmekte bunu bağdaşım (% 75), saydamlık (% 75), koşulsuz olumlu ilgi (% 75) izlemektedir. Yaşantısal-ilişkisel yaklaşımlara ait benimsenen teknikler olarak duyguları yansıtma (% 88), anlamı yansıtma (% 88) en çok kullanılan teknikler olmakta, daha sonra özetleme (% 75), ve yüzleştirme (% 75) gelmektedir. Davranışsal yaklaşıma ait teknikler içinde sistematik duyarsızlaştırma (% 88) ve atılgnalık eğitimi (% 75) en çok uygulanan teknikler olmuş, modellik etme (% 63) üçüncü sırayı almıştır. Akılcı duygusal yaklaşımın tekniklerinden rol yapma, grubun % 3'ü tarafından benimsenen gerçeklik yaklaşımın tekniklerinden ise, şimdiki davranışlar üzerinde odaklaşma ve plan yapmaya yardım aynı oranda benimsenen teknikler olmuştur (% 63).

Bulguları özetlersek genel olarak psikologların çoğunluğunun kullandığı belli bir yaklaşım, ilişki ilkesi ve tekniğe rastlanılmamıştır. Bu meslek grubunun içinde yer alan lisanslı psikolog, yüksek lisanslı psikolog ve doktoralı psikologların eğitimlerinin farklı oluşlarından kaynaklanmaktadır. Genel olarak bu grup mensuplarının yüzde 40-50'sininin yaşantısal-ilişkisel ve davranışçı yaklaşımları benimsedikleri görülmüştür. İlişki ilkeleri içinde her üç gruptaki psikologlar tarafından da empatik anlayış en çok benimsenen ilke olmuştur. Sistematik duyarsızlaştırma yüksek lisanslı ve doktoralı psikologlar tarafından kullanılan bir teknik olmasına rağmen lisans düzeyindeki psikologlar tarafından kullanılmadığı anlaşılmıştır.

Yüksek lisanslı psikolojik danışmanların çoğunluğu yaşantısal-ilişkisel yaklaşımları ve bunun içinde de en fazla danışandan hız alan yaklaşımı (% 75) benimsediklerini belirtmişlerdir. Çoğunluğunun Hacettepe Üniversitesi mezunu olduğu dikkate alınırca, mezun oldukları bölümün ağırlık verdiği yaklaşımın benimsenmesi doğal bir sonuç olarak görülmektedir.

İlişki ilkeleri içinde bağdaşım, saydamlık, empatik anlayış (% 87) uzman danışmanların çoğunluğu tarafından ve yine koşulsuz kabul ilkesi de % 75'i tarafından benimsenmektedir. Bu ilkelerin benimsenmesi yukarıda belirtilen danışandan hız alan yaklaşımla tutarlılık göstermektedir.

Teknikler içinde ise "özetleme" yüksek lisanslı psikolojik danışmanların tümü tarafından, basit onaylama (% 88), duyguları yansıtma (% 88), içeriği yansıtma (% 88) ve anlam yansıtma (% 75), yüzleştirme (% 75) çoğunluğu tarafından kullanılmaktadır. Gerçeklik yaklaşımın tekniklerinden danışanın şimdiki davranışları üzerinde odaklaşma (% 63), sorumlu davranışlar planlama (% 63) ve plan yapmaya yardım (% 63) danışmanların yarısından fazlası tarafından benimsenmektedir. Yüksek lisanslı psikolojik danışmanların diğer yaklaşım ve teknikleri benimseme oranı grubun % 50'sininin altında kalmıştır. Yukarıdaki

sonuçlar grupta psikolojik danışma uygulamalarında da yakın bir durumu ortaya koymuştur. Sadece transactional analiz yaklaşımına ait boş iskemle (% 86) tekniği danışmanların çoğunluğu tarafından grupta kullanılmaktadır.

Doktoralı psikolojik danışmanların hepsi ilişki ilkelerinden bağdaşım (% 100), saydamlık (% 100) ve empatik anlayışı (% 100) benimsediklerin belirtmişlerdir. Bu grubun çoğunluğu da koşulsuz olumlu ilgiyi (% 88) işaretlemişlerdir. Doktoralı psikolojik danışmanların hepsi duyguları yansıtma (% 100), içeriği yansıtma (% 100) ve özetleme (% 100) tekniklerini kullandıklarını belirtmişler. Tersine evirme (% 25), tekrarlama oyunu (% 25), rüya analizi (% 25) ve dönüşümler yapma (% 25) en az uygulanan teknikler olmuştur.

Genel olarak yaklaşımları, ilişki ilkeleri ve tenkinleri incelenecek olursa yüksek lisanslı ve doktoralı psikolojik danışmanların çoğunun yaşantısal ve ilişkisel yaklaşımlar içinde danışandan hız alan yaklaşımı benimsedikleri söylenilebilir. Bunun nedeni mezun olunan kurumun benimsediği yaklaşım olabilir.

Yüksek lisanslı ve doktoralı psikolojik danışmanlar verdikleri cevaplar yönünden karşılaştırılacak olursa, verilen hizmet ve benimsenen yaklaşım, ilişki ilkeleri ile teknikler yönünden aralarında belirgin bir fark görülmemiştir. Ancak lme araçlarını tercihlerinde ve kullanmalarında farklılıklar bulunmaktadır.

Uzman doktor ve üretim yesi psikiyatristlerin çoğunluğu tarafından benimsenen ilişki ilkelerinin başında empatik anlayış (Uz. Dr.: % 86, ę.: % 71) gelmektedir. Daha sonra ise koşulsuz olumlu ilgi Uz. Dr. psikiyatristlerin (% 63) benimsediği ikinci ilişki ilkesi olmuştur.

Tedavide kullanılan tekniklerin dağılımı ise řu sonuçları vermiştir. Psikoanalitik yaklaşım tekniklerinden yorum en çok kullanılan teknik (Uz. Dr.: % 50, ę.: % 57) olmuştur. Yaşantısal - ilişkisel yaklaşımın tekniklerinden duyguları yansıtma (Uz. Dr.: % 86, ę.: % 71), basit onaylama (Uz. Dr.: % 75, ę.: % 57), anlam yansıtma (Uz. Dr.: % 75, ę.: % 57), zetleme (Uz. Dr.: % 75, ę.: % 57) en çok kullanılan teknikler olmuştur. Bunları, içeriği yansıtma (Uz. Dr.: % 63, ę.: % 57), yüzleştirme (Uz. Dr.: % 63, ę.: % 57) izlemiştir. Gerçeklik yaklaşım tekniklerinden samimiyet, ilgi ve şimdiki davranışlar üzerinde odaklaşma (Uz. Dr.: % 75, ę.: % 57) ve danışanın davranışlarını değerlendirme ve model olma (Uz. Dr.: % 63, ę.: % 43) en çok kullanılan teknikler olmuştur. Uzman doktor ve üretim yesi psikiyatristlerin diğer ilişki ilke ve teknikleri işaretlemeleri grubun yüzde 50'sinin altında kalmıştur.

Uzman doktor ve üretim yesi psikiyatristler içinde her iki grubun verdikleri cevaplar incelendiğinde uzman doktor olanlar ile doçent ve profesör grubu arasında belli bir yaklaşımın çoğunluk tarafından işaretlenmesine karşın benimsedikleri ilişki ilkeleri ve teknikleri yönünden belirgin bir fark göstermedikleri söylenilebilir.

Sonuç:

Bu makalede, yukarıdaki paragraflardan anlaşılacağı üzere öncelikle psikolog, psikolojik danışman ve psikiyatristlerin bireyin ruh sağlığının korunmasında benimsedikleri yaklaşımlar, ilkeler ve teknikleri kullanma sayı ve yüzdeleri belirlenmiştir. Yüzdelere arası farkın önem kontrolü t-testi ile yapılış ve

elde edilen bulgular verilmiş ve tartışılmıştır. Araştırılan alanı tanıtıcı nitelikte olan bu betimsel bilgiler Türkiye'de ilk kez araştırılan bir konunun bilgileri olduğu için önemlidir.

Tartışma kısmında görüldüğü üzere psikologlar, psikolojik danışmanlar ve psikiyatristlerin benimsediği kuramlar, ilişki ilkeleri ve tekniklerin kullanımında bu üç meslek grubunun değişik psikolojik danışma, ilişki ilkeleri ve tekniklerden haberdar oldukları görülmektedir. Ancak çalıştıkları ve hizmet verdikleri bireyler, ilgilenilen sorunların yoğunluk derecesi ve verilen hizmet açısından birbirlerinden farklıdır.

Bu bilgilerin bilinmesi psikolog, psikolojik danışman ve psikiyatristlerin birbirlerini daha iyi tanımalarına, rol tanımlarının açık seçik olarak belirlenmesine ve birbirleri ile daha anlamlı işbirliği yapmalarına yardımcı olabilir. Bu yüzden aynı konuda benzer araştırmaların Türkiye çapında yapılmasına gereksinim vardır.

KAYNAKLAR

1. ARBUCKLE, D. S. (1970). Counseling Psychology, Theory and Practice. Boston: Allyn and Bacon, Inc.
2. BBERGİN, A.E. and Garfield, S.L. (1971). Handbook of Psychotherapy and Behavior Change. New York: John Wiley and Sons, Inc.
3. _____, and Strupp H.H. (1972). Chana'inq Frontiers in the Science of Psychotherapy. Chicago: Aldine Athenson, Inc.
4. COREY, G. (1982). Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy. California: Brooks/Cole Publishing Company.
5. GEÇTAN, F. (1984). Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar. Ankara: Maya Yayınları.
6. _____, (1984). Psikanaliz ve Sonrası. Ankara: Maya Yayınları.
7. KEPÇEOĞLU, M. (1985). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Ankara; Kadioğlu Matbaası.
8. KUTSAL, A. ve MULLUK Z. (1975). Uygulamalı Temel İstatistik. Ankara: H.Ü. Yayınları, II. Baskı.
9. ÖZOĞLU, S.C. (1982). Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma. İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası.
10. ÖZTÜRK, M.O. (1985). Psikanaliz ve Psikoterapi. Ankara: Sevinç Matbaası.
11. PATTERSON, C.H. (1974). Relationship Counseling and Psychotherapy. New York: Harper and Row Publishers.
12. RUNYON, R.P. and HABER, A. (1977). Fundamentals of Behavioral Statistics. California: Addison-Wesley Publishing Company. III Baskı.
13. TAN, H. (1986). Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Teori ve Uygulama. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.